

MA'NAVIYATNI YUKSALTIRISH MAMLAKATIMIZDA DAVLAT SIYOSATI DARAJASIDA

Primbetov K.

*Ajiniyaz atindağı NMPI filosofiya pánleri doktori
(pedagogika jónelisi PhD) dotsent v.v*

Jumaboyeva M.

*Ajiniyoz nomidagi NDPI Milliy g'oya,
ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi 2-bosqich talabasi*

Tayanch so'zlar: yoshlarning ta'lim-tarbiya olishi, komil inson bo'lib ma'naviyatli shaxs bo'lib voyaga yetishi, har tomonlama yetuk barkamol inson bo'lishi, ajdodlarimizning boy merosi va milliy qadriyatlariga asoslangan kuchli ma'naviyatni bunyod etish.

Ключевые слова: воспитывать молодежь, вырастить совершенным человеком и духовной личностью, стать зрелой и совершенной личностью во всех отношениях, построить сильную духовность, основанную на богатом наследии и национальных ценностях наших предков.

Key words: to educate young people, to grow up as a perfect human being and a spiritual person, to become a mature and perfect person in all respects, to build a strong spirituality based on the rich heritage and national values of our ancestors.

Bizning xalqimiz qadim-qadimdan uzoq boy tarixga ega. Ajdodlarimiz asrlar mobaynida ta'lim-tarbiya masalalariga jiddiy qaragan, shu bois ular o'z navbatida avlodlarga ta'lim-tarbiya masalalariga doir bir qancha asarlar qoldirgan. Bu kabi noyob asarlar insonparvarlik, kamtarlik, mehnatsevarlik, do'stlik, iymon-e'tiqod, mehr-oqibat, odob-axloq kabi umuminsooniy fazilatlarini shakllantirishning o'ziga xos usullarini jamlagan. Jamiyatda har tomonlama yetuk, barkamol inson o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi, bunday komil insonlar ajdodlar qolgan umumbashariy an'analar, milliy qadriyatlar asosida tarbiyalanadi.

Insoniyat dunyoga kelar ekan bu dunyoning oq-u qorasidan bexabar bo'ladi. Ulardan hayoti davomida ma'lumotlar olib boradi, sinaladi shu tariqa yuksaladi. Har qadamda turli xil chigalliklar, turli xil muammolar chiqib qolishi mumkin, bunday holatda ota-onalar maslahatlari, talim-tarbiya berib farzandini egri yo'lga

kirishdan saqlab qoladi. Farzandini yoshligidan ta'lim-tarbiya berib yuksaltirib, ularni egri yo'ldan saqlab qoluvchi bu uning ota-onasidir. Shu sababdan ham tarbiya oiladan boshlanadi, farzandning yaxshi inson bo'lib ulg'ayishi ota-ona zimmasidagi katta mas'uliyatlardan biridir. Hikmatlarda: "Bolalaringizni tarbiyalamang, o'zingizni tarbiyalang. Ular baribir sizga o'xshagan bo'ladi" – deyilgan[1].

Farzand uyning ko'zgusidir, u uyda olgan tarbiyasini jamiyatda namoyon qiladi. Shu sababli ham ota-ona o'zini tarbiyalagan bo'lishi lozim. Qush uyasida ko'rganini qiladi deganidek, farzand ham ota-onasi tomon talpinadi, ularni ko'rganini takrorlaydi. Ota-ona farzandga o'zi namuna bo'la olsagina farzand tarbiyasi, bilimli va ma'naviyatli bo'lib o'sadi.

Ana shunday ekan, hayotda ta'lim-tarbiyada ma'naviyat alohida muhim ahamiyat kasb etadi. Ma'naviyatli insongina hayotda o'z o'rnini egallaydi, komil inson bo'lib shakllanadi, ravnaq topadi. O'zbekistonda mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab ma'naviyat masalalariga, uning yoshlarda shakllanishi va rivojlanish muammosiga ulkan ahamiyat berib kelinmoqda. Ma'naviyatni yuksaltirish mamlakatimizda davlat siyosati darajasiga ko'tarildi. Bu xususida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 2021-yil 19-yanvar kuni ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish, bu borada davlat va jamiyat tashkilotlarining hamkorligini kuchaytirish masalalari bo'yicha o'tkazilgan videoselektor yig'ilishlarida shunday fikrlarni aytdilar: "Agar jamiyat hayotining tanasi iqtisodiyot bo'lsa, uning joni va ruhi ma'naviyatdir. Biz yangi O'zbekistonni barpo etishga qaror qilgan ekanmiz, ikkita mustahkam ustunga tayanamiz. Birinchisi bozor tamoyillariga asoslangan kuchli iqtisodiyot, ikkinchi ajdodlarimizning boy merosi va milliy qadriyatlariga asoslangan kuchli ma'naviyatdir".

Mamlakatimizda barpo etilayotgan fuqarolik jamiyati ma'naviy barkamol, ruhan yetuk shaxslar jamiyati bo'lishi ham mavzuning dolzarbligini ko'rsatadigan omillardan biridir. Mavzuning dolzarbligini belgilaydigan yana bir muhim jihat shundaki, bizning jamiyatimizga yot bo'lgan kuchlar: terroristlar, diniy aqidaparastlar, transmilliy, kiberjinoyatchilik va boshqa buzg'unchi g'oyalarni tashuvchilar asosiy e'tiborni o'smirlar va yoshlarni o'z tomonlariga ag'darib olishga harakat qilmoqdalar. Sababi ma'naviyatga qilingan tahdid mamlakatni inqirozga olib kelishini mumkinligini ular juda yaxshi anglashadi. Yoshlarni yuksak axloq va intizomli qilib tarbiyalash, ularning sifatli ta'lim olishi va vatanparvarlik ruhida voyaga yetishi mamlakat iqtisodiy va siyosiy taraqqiyotining kaliti hisoblanadi. Bu esa ijtimoiy barqarorlik va muvaffaqiyat asosidir. Bugungi kunda yoshlar tarbiyasi muammolari deyarli barcha mamlakatlar uchun umumiy

masaladir. Sayyoramizning ertangi kuni, farovonligi farzandlarimiz qanday inson bo‘lib kamolga yetishi bilan bog‘liq.

Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning ma‘naviyat va ma‘naviy tarbiya masalalariga bag‘ishlangan asarlarida bu muammolar shaxs ruhiyati, psixologiyasi bilan bog‘lab izohlanadi. Bunday yondashuv psixolog olimlar va tadqiqotchilar uchun metodologik tayanch vazifasini bajaradi. O‘smirlar ma‘naviyatini yuksaltirish masalalarining O‘zbekistonda davlat siyosati darajasiga ko‘tarilishi shu yo‘nalishda ijtimoiy-gumanitar fanlarda olib borilayotgan tadqiqotlar kengayishiga kuchli ta‘sir o‘tkazdi. Bu sohada, ayniqsa, mamlakatimiz faylasuflari, siyosatshunoslari, pedagog-olimlari tomonidan ko‘zga ko‘rinarli ishlar amalga oshirildi. Ayni paytda mamlakatimiz psixologlari tomonidan shu yo‘nalishda olib borilayotgan tadqiqotlarni yetarli, deb bo‘lmaydi. O‘zbekistonda ma‘naviyat va uning qadriyatlarini bilan bog‘liqligi, tarbiyada muhim omil ekanligi davlat siyosati darajasiga ko‘tarilishi, bu muammolarga davlat tomonidan, ayniqsa, Prezidentimiz tomonidan katta e‘tibor berilishi mazkur muammolarni atroflicha va barakali tadqiq uchun shart-sharoit yaratdi.

Ma‘naviyati kuchli xalq hamma jabhada tik ko‘z bilan boqa oladi. Nega deganda insoniyatning ko‘p ming yillik tajrubasi shundan dalolat beradiki, dunyodagi zo‘ravon va tajovuzkor kuchlar qaysi bir xalq yoki mamlakatni o‘ziga tobe qilib, bo‘ysundirmoqchi, uning boyliklarini egallamoqchi bo‘lsa, avvalombor, uni qurolsizlantirishga, ya‘ni, eng buyuk boyligi bo‘lmish milliy qadriyatlarini, tarixi va ma‘naviyatini judo qilishga urinadi [2]. Buning tasdig‘ini uzoq va yaqin tarixdagi o‘tmish bilan yaqqol ko‘rishimiz mumkin. Binobarin, ma‘naviyatga qarshi qaratilgan har qanday tahdid o‘z-o‘zidan mamlakat xavfsizligini, uning milliy manfaatlarini, sog‘lom avlod kelajagini ta‘minlash yo‘lidagi jiddiy xatarlardan biriga aylanishi va oxir-oqibatda jamiyatni inqirozga olib kelishi mumkin. Kezi kelganda ilgari aytgan bir fikrimni takrorlamoqchiman: bu dunyoda tabiatda ham, jamiyatda ham bo‘shliq bolmaydi. Qayerdadir bo‘shliq paydo bo‘ldimi, hech shubhasiz, uni albatta kimdir to‘ldirishga harakat qiladi [3].

Ma‘naviyat - insonni ruhan poklanish, qalban ulg‘ayishga chorlaydigan, odamning ichki dunyosi, irodasini baquwat, iymon-e‘tiqodini butun qiladigan, vijdonini uyg‘otadigan beqiyos kuch, uning barcha qarashlarining mezonidir, desak, menimcha, tariximiz va bugungi hayotimizda har tomonlama o‘z tasdig‘ini topib borayotgan haqiqatni yaqqol ifoda etgan bo‘lamiz. Mening nazarimda, «ma‘naviyat» tushunchasi jamiyat hayotidagi g‘oyaviy, mafkuraviy, ma‘rifiy, madaniy, diniy va axloqiy qarashlarni o‘zida to‘la mujassam etadi. Shuning uchun ham bu mavzuda fikr yuritganda, mazkur qarashlarning barchasini umumlashtirib, keng ma‘nodagi «ma‘naviyat» tushunchasi orqali ifoda etish

mumkin. Ma'naviyatning negizi va ma'no-mazmunini belgilaydigan asosiy xususiyatlar, birinchi galda insonning ruhiy poklanishi va qalban ulg'ayishi haqida gapirar ekanmiz, bir masalaga alohida e'tibor berishimiz lozim[4].

Albatta, har qaysi xalq yoki millatning ma'naviyatini uning tarixi, o'ziga xos urf-odat va an'analari, hayotiy qadriyatlaridan ayri holda tasavvur etib bo'lmaydi. Bu borada, tabiiyki, ma'naviy meros, madaniy boyliklar, ko'hna tarixiy yodgorliklar eng muhim omillardan biri bo'lib xizmat qiladi. Bizning qadimiy va go'zal diyorumiz nafaqat Sharq, balki jahon sivilizatsiyasi beshiklaridan biri bo'lganini xalqaro jamoatchilik tan olmoqda va e'tirof etmoqda. Bu tabarruk zamindan ne-ne buyuk zotlar, olim-u ulamolar, siyosatchi va sarkardalar yetishib chiqqani, umumbashariy sivilizatsiya va madaniyatning uzviy qismiga aylanib ketgan dunyoviy va diniy ilmlaming, ayniqsa, islom dini bilan bog'liq bilimlarning tarixan eng yuqori bosqichga ko'tarilishida ona yurtimizda tug'ilib kamolga yetgan ulug'allomalarning xizmatlari beqiyos ekani bizga ulkan g'urur va iftixor bag'ishlaydi. Hozirgi davrda yutimiz jadal rivojlanayotgan davrda yoshlarimiz G'arb mamlakatlari ma'naviyatiga taqlid qilmoqda. Bu juda achinarli holatdir. Negaki bizning o'zligimiz, an'alarimiz, qadriyatlarimizdan G'arb davlatlari ma'naviyati ustunlik qilmoqda.

Bugun biz tarixiy bir davrda - xalqimiz o'z oldiga ezgu va ulug' maqsadlar qo'yib, tinch-osoyshta hayot kechirayotgan, avvalambor o'z kuch va imkoniyatlariga tayanib, demokratik davlat va fuqarolik jamiyati qurish yo'lida ulkan natijalarni qo'lga kiritayotgan bir zamonda yashamoqdamiz.

Biz o'z taqdirimizni o'z qo'limizga olib, azaliy qadriyatlarimizga suyanib, shu bilan birga, taraqqiy topgan davlatlar tajribasini hisobga olgan holda, mana shunday olijanob intilishlar bilan yashayotganimiz, xalqimiz asrlar davomida orziqib kutgan ozod, erkin va farovon hayotni barpo etayotganimiz, bu yo'lda erishayotgan yutuqlarimizni xalqaro hamjamiyat tan olgani-bunday imkoniyatlaming barchasini aynan mustaqillik berganini bugun hammamiz chuqur anglaymiz[1].

Har bir davrda barcha rivojlangan davlat va jamiyatlar o'zlari uchun muhim bo'lgan yo'nalishlarda ma'lum bir maqsadlarga eltuvchi strategiyani ishlab chiqadi. Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan boshlangan demokratik islohotlar yo'lini yanada qat'iy davom ettirishga xizmat qiladigan, 2030-yillar uchun amalga oshirishga qaratilgan, asosiy maqsadi "Inson qadri uchun" degan ustuvor tamoyilni to'la ro'yobga chiqarish bo'lgan "Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari" tamoyili asosidagi Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi e'lon qilindi [3]. Bugungi davrda Yangi O'zbekiston "Inson qadri ustuvor bo'lgan jamiyat va xalqparvar davlat" degan muhim g'oya negizida

barpo etilmoqda. Davlatimiz rahbari belgilab bergan bu ulug‘vor maqsad asosida xalqimiz yangidan-yangi islohotlarning haqiqiy muallifiga aylanib bormoqda.

Shuningdek, yurtimizda yashayotgan har bir fuqaroning, butun xalqimizning farovonligini ta‘minlashga xizmat qiladigan “Yangi O‘zbekiston – xalqchil va insonparvar davlat” goyasini amalga oshirishga aloxida e‘tibor qaratilmoqda. Shu asosda maxalliy boshqaruv organlarining joylarda muammolarni xalq etishdagi roli va mas‘uliyati yanada kuchaytirilmokda. Xususan, ma‘naviy-marifiy ijtimoiy-siyosiy sohalarda ishlar muvaffaqiyatli bo‘lmoqda. Yoshlarning ma‘naviy ongini rivojlantirish, xalqimiz milliy-ma‘naviy qadriyatlarini anglashda yuksak e‘tibor qaratilmoqda. Hozirda yoshlarimiz turli davlatlar madaniyatini o‘zlariga singdirib olmoqdalar. Shuningdek, G‘arb davlatlarining madaniyatiga taqlid qilib, o‘zlarimizning milliy-ma‘naviy qadriyatlarimiz unutilmoqda. Yoshlarimizning yurish-turishlari, kiyinish madaniyati hattoki ular o‘zbek tilida gaplashayotganlarida ham sof tilimizni buzib talqin qilishadi, turli xil chet so‘zlarni qo‘shib gapirmoqdalar. Shu sababdan hozirda ma‘naviy-marifiy ishlar samaradorligini oshirish bo‘yicha hamda mamlakatimizda ma‘naviy-marifiy ishlarni tizimli tashkil etish, bu borada amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish, aholi, ayniqsa yoshlarning intellektual salohiyati, ongu tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirish, mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, vatanparvarlik, xalqqa muhabbat va sadoqat tuyg‘usi bilan yashaydigan barkamol avlodni tarbiyalashga alohida e‘tibor qaratilmoqda.

Yoshlarning huquqiy salohiyatini oshirish hamda huquqiy madaniyatini yuksaltirish bo‘yicha keng chora tadbirlar yo‘lga qo‘yilmoqda. Har bir O‘zbekiston fuqarosi o‘z huquq va erkinliklaridan bemalol foydalanishlari uchun davlatimiz keng sharoitlar yaratib bermoqda. Siyosiy ma‘rifatni oshirishning tayanch nuqtasi siyosiy savodxonlik va ta‘lim hisoblanadi. Jamiyatda demokratik siyosiy ongni rivojlantirish orqali faol fuqarolik imkoniyatlarini kengaytirish mumkin.

Biz rivojlangan demokratik davlatlar tajribasini o‘rganishda davom etamiz, demokratik qadriyatlarga doim qodirmiz. Shuning uchun demokratiya haqida gapirganda biz avvalombor, eng rivojlangan davlatlar qatoriga kirish, eng muhimi, ular qo‘lga kiritgan yutuqlarni o‘zlashtirishni nazarda tutamiz[2].

Yurtimiz taraqqiy topib yuksalishi, o‘zining ma‘naviy-marifiy, milliy qadriyatlari ijtimoiy-siyosiy sohalarda o‘z o‘rnini topishi hamda buyuk rivojlangan davlatlar qatorida turishimiz uchun Taraqqiyot strategiyasi ishlab chiqilgan va o‘zida alohida maqsad va ustuvor yo‘nalishlarni jamlagan. Shuningdek taraqqiyot strategiyasi orqali yoshlarimiz o‘zlarining ma‘naviy marifiy huquqiy-salohiyatini oshiradi. Mamlakatimiz tarixda buyuk ota-bobolarimiz orzu qilgan marralalarga erishadi. Taraqqiyot strategiyasida belgilangan muammolar o‘z dolzarbligi bilan

yechimini asta-sekin topmoqda hamda Uchinchi Renessans davri uchun poydevor bo'lmoqda. Bunga biz yoshlar ham o'z hissamizni qo'shmoqdamiz.

Hozirgi kunda ma'naviyatimizni asrash uchun nima qilish lozim va unga tahdid soladigan xurujlarga nimani qarshi qo'yish kerak, deb so'rasa, men avvolambor shu yurtda yashayotgan har qaysi inson o'zligini anglashi, qadimiy tariximiz va boy madaniyatimiz, ulug' ajdodlarimizning merosini chuqurroq o'zlashtirishi, bugungi tez o'zgarayotgan hayot voqeligiga ongli qarab, mustaqil fikrlashi va diyorimizdagi barcha o'zgarishlarga daxldorlik tuyg'usi bilan yashashi zarur, deb javob bergan bo'lardim. Ishonchim komilki, ana shunday noyob insoniy fazilatlariga, yuksak ma'naviyatga ega bo'lgan xalq hech kimga hech qachon qaram bo'lmaydi, o'zining ezgu maqsadlariga albatta yetadi.

Muxtasar qilib aytganda, olis va yaqin tariximiz shuni ko'rsatadiki, xalqimiz doimo ma'naviy jasorat hissi bilan yashagan va bu ulug' tuyg'u uning hayotida yillar, asrlar o'tgani sayin tobora kuchayib, yuksalib bormoqda. Chunki xalq ma'naviyati shunday bir buyuk ummonki, har qaysi avlod undan kuch-qudrat, g'ayrat va ilhom olib, o'zining naqadar ulkan ishlarga qodir ekanini namoyon etadi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022- 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>
2. I. Karimov. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. 2018
3. Tarbiya-chi kitobi G'iyosiddin Yunus 48-bet
4. Ona yurtimiz baxt-u iqboli va buyuk kelajagi yo'lida xizmat qilish eng oliy baxt-saodatdir. Toshkent – "O'zbekiston" - 2015
5. www. Ziyonet.uz

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада маънавиятимизни юксалтириш асосида ёшларни маънавий жиҳатдан баркамол этиб тарбиялаш масалалари ҳақида сўз юритилган.

РЕЗЮМЕ

В данной статье говорится о вопросах воспитания духовно совершенных молодых людей на основе повышения нашей духовности.

SUMMARY

This article talks about the issues of raising spiritually perfect young people based on increasing our spirituality.